

Tekaful Sigortacılık Sistemi

Olçay ÖLÇEN¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, İslam ülkelerinde yaygın olarak kullanılan Tekâful (İslami Sigortacılık) sistemini Türkiye’de tanıtmak ve Tekâful konusunda oluşan bilince destek olmaktır. Dünya’da doğal olarak Müslüman nüfusunun artan talepleri vardır. Bu ihtiyaçlar sigortacılık hizmetlerini de kapsamaktadır. Ancak sigorta hizmetlerinin İslam’ın temel yasaklarıyla çatışmaması gerekmektedir. Çalışma, Tekâful konusunda olduğu kadar, Fıkıh ve İslami finansın diğer modelleri ile de ilgilidir. Bu yönüyle Homo-islamicus adı verilen insanın, Homo-economicus’tan farkları ortaya konulmuştur. Çalışma, aynı zamanda Tekâful sisteminin Türkiye için de bir gereklilik olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Tekafül Sistem, Sigortacılık, İslami Finans

Takaful Insurance System

ABSTRACT

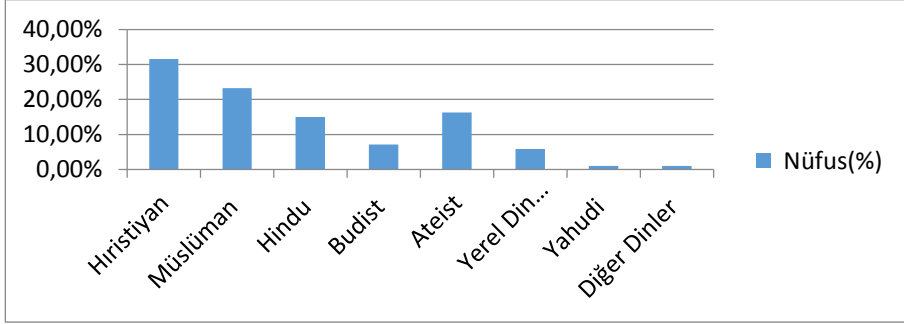
The purpose of this study is to introduce the Takaful(Islamic Insurance) system which is widely used in Islamic countries in Turkey and to support the awareness about Takaful. As natural, the Muslim world population has got increasing demands which also include the insurance services. However, insurance services should not conflict with the main prohibitions of Islam. The study is concerned with Fiqh and İslamic finance as well as Takaful. In this regard, the differences of Homo-islamicus from Homo-economicus are revealed. At the same time, the study shows that Takaful is a necessity for Turkey.

Key words: Takaful (Islamic Insurance) System, Insurance, İslamic Finance

1. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

Giriş

İslami ekonomi, dünya İslam nüfusunun etkili olduğu büyük bir coğrafyada varlığını sürdürmektedir. Müslüman nüfusunun dünyanın en büyük ikinci nüfusu olduğu Şekil 1’de belirtilmektedir.

Şekil 1: Dünya Dinleri Nüfus Oranları

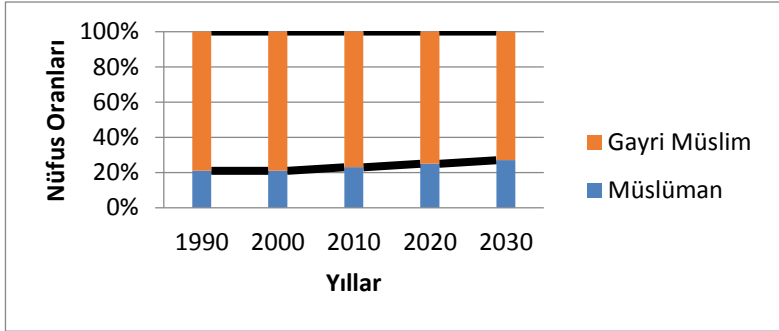
Kaynak:http://www.globalreligiousfutures.org/explorer/#/?subtopic=15&chartType=bar&year=2010&data_type=percentage&religious_affiliation=all&destination=to&countries=Worldwide, Erişim Tarihi: 24.02.2014

Central Intelligence Agency’in World Fact Book’unda (2014) belirtildiğine göre tüm dünyadaki Müslüman sayısının % 70-% 80’nini Sünni Müslümanlar, % 15 -% 20’sini Şii Müslümanlar oluşturmaktadır. Sayıları az da olsa İsmailî, Alevî ve Dürzî kimliği altında Müslümanlığını yaşayan nüfusta bulunmaktadır. Dünyada Müslüman nüfusun büyük kısmı Asya-Pasifik bölgesinde yoğunlaşmaktadır. Bu bölgede yaşayan her on kişiden altısı (% 62) Müslüman’dır. Aynı zamanda Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da (% 20) ve Sahra-altı Afrika’da (% 16) çok sayıda Müslüman yaşamaktadır. Dünya Müslüman Nüfusunun geri kalanı Avrupa (% 3), Kuzey Amerika (% 1’den daha az) ve Latin Amerika ve Karayipler (% 1’den daha az)’de yaşamaktadır.¹

Şekil 2’de de görüldüğü gibi Nüfus yoğunluğu olarak her yıl diğer dinlere göre artışı daha fazla olan İslam dininin, küresel ekonomide rolü de artmaktadır. Bugün, Arap Yarımadası, çok sayıda finansal kuruma ev sahipliği yapmaktadır.

¹ <http://www.pewforum.org/2012/12/18/global-religious-landscape-muslim/>, Erişim Tarihi: 25.02.2014

Birçok yerel finans kurumu ulusal sınırlar dışında faaliyet göstermektedir. Ortadoğu ve Kuzey Amerika (MENA) aynı zamanda finansal hizmetler konusunda direkt yabancı yatırımı üzerine çekmektedir. İzin verilen yerde, çok sayıda batı menşeli kurum bağlı ortaklık veya şube açarken, diğer birçok kurum yerel firmalarla joint ventures yoluna giderek hizmet sunmaktadır (Kwon, 2007, s. 54).

Şekil 2: Dünya Nüfusunun 1990, 2000, 2010, 2020 (tahmini), 2030 (tahmini) oranları

Kaynak: <http://www.thecityuk.com/research/our-work/reports-list/islamic-finance-2013/>, Erişim Tarihi: 25.02.201

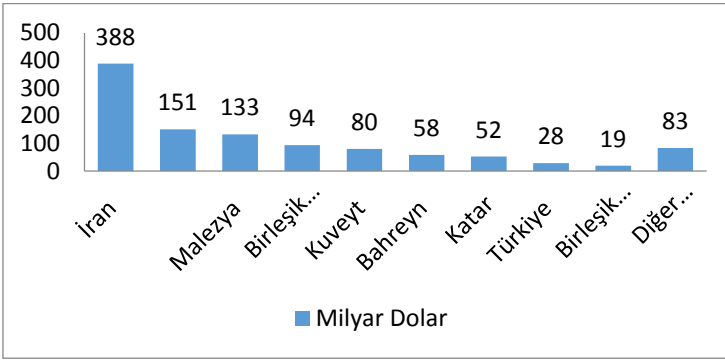
İslami yaşam tarzının, küresel siyasi bir yapıya dönüşümünde yer alan Mevdudi, Seyyid Kutub gibi isimler İslami ekonominin de fikir babaları olmuşlardır. İslami ekonomi var oluş sürecinin ilk on yıllarında, ekonomik sistemler ve Neo-Klasik ve Keynesyen modeller arasında (o dönemin önemli bir konusu) kıyaslama söz konusuydu. İslami ekonomi ise, bir temel ekonomi fikri olan *homoeconomicus* (bencil, faydacı ve sürekli kazancını maksimize etme dürtüsünde olan insan, birey) fikrinin yerine *homoislamicus* (aşırı harcamadan ve hırstan kaçınan ahlaklı ve etik insan, birey) fikrini savunuyordu.²

Mikro ve makro boyutlarda, Kıtık koşulları altında yapılan tercihlerin incelenmesi (Yıldırım vd., 2009, s. 2) olarak tanımlanan ekonomi bilimiyle, herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişinin ihtiyaç duyduğu paranın sağlanması ve bunun yönetilmesi (Aydın vd., 2010, s.2) olarak tanımlanan finansman bilimine İslami kuralların geçişi zorluklarla dolu bir süreçti. Çünkü parayı yönetmede ve

² http://notekhata.com/uploaded_files/1370971260377_IslamicFinance.pdf, Erişim Tarihi: 25.02.2014

kullanmada İslam hukukunun kuralları, serbest piyasa ekonomisi için içine katıldığında, zor ve bir o kadar karmaşık hale geliyordu. Bu nedenle ilk olarak Mısır'ın zirai bölgelerinde faizsiz bankalar kurma fikri Prof. Dr. Ahmed Muhammed en- Neccâr tarafından 1959 yılında ortaya atıldı (Neccâr vd., 2011, s. 69). Ancak bu uygulama, faizsiz bir kalkınma stratejisi hamlesiydi. Temellerini halkın kalkınma üzerine bilinçlenmesinden alıyordu. Ancak yine de modern dünyada, klasik İslam hukuku düşüncesiyle yapılmış bir çalışma olarak bulguları dikkate değerdi. İslami finans, İslam hukukunun prensiplerine uyumlu olarak, finansal kurum, ürün ve servislerin tasarlanması tanımıyla Dubai İslami Bankası'nın 1975 yılında kurulmasıyla ortaya çıktı. Ve bugüne kadar küresel finans endüstrisinin en hızlı gelişen segmentlerinden biri olarak varlığını sürdürmektedir (Gait ve Worthington, 2008, s. 783).

İslami finansın (İslami Bankacılık, İslami Sigortacılık (Tekafül), Fon varlıkları), 2010 yılı sonunda ülkeler bazında geldiği nokta aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Şekil 3: İslami Finansın Küresel Yükselişi

Kaynak: <http://www.thecityuk.com/international-trade-policy-and-promotion/sectors/islamic-finance/>, Erişim Tarihi: 25.02.2014

Fıkıh İliminin Sosyo-Ekonomik Esasları

Fıkıh İlmi

Günümüzde bazı İslam ülkeleri, aşağıdaki tasnif içinde İslam hukukunu incelemektedir (Döndüren, 2010, s.27):

- İbadetler,
- Ahvâl-i şahsiye (şahıs ve aile hukuku),

- c) Muâmeleler (Kısmen medenî ve borçlar hukuku),
- d) El- Ahkâmu's Sultâniyye veya es-Siyâsetü'ş-Şer'iyye (Esas teşkilat, idare ve kısmen ceza hukuku),
- e) Ukubât (Ceza hukuku),
- f) Siyer (Devletler umumi ve kısmen devletler hususi hukuku),
- g) Âdâb (Ahlâk ve muâşeret)

Fıkıh, İslam hukukunda uzmanlaşmış kişilerin(müctehidlerin), pratikte ve günlük hayatta süre giden herbir mesele ile ilgili olarak, çeşitli delillerden tek tek inceleme yoluyla istifade ederek onlardan hüküm çıkarmasıdır (Şaban, 2012, s.27).

Kur'an-ı Kerim müctehidlerin yararlandığı delillerin en önemli kaynağıdır. Kur'an-ı Kerim, diğer bir önemli kaynak Hz. Muhammed'in kararları ve söylemlerinden oluşan Sünnet tarafından desteklenmektedir. Bu iki delil içinde yer alan insan yaşantısı ile ilgili prensipler geniş olarak aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (El-Sheikh, 1987'den Akt. Kwon, 2007, s.56)

- İnsan yaşamının korunması (Erkek ya da kadın olarak insan yaşamına herhangi bir zararın, insanın kendisi veya bir başkası tarafından verilmesinin yasaklanması).
- İnsan idrak etme gücünün korunması (Örneğin, keyif verici ve akli melekelerin kaybolmasına yol açacak maddelerin yasaklanması).
- İnsanın özel mülkiyetinin korunması (Özel mülkiyeti tehlikeye atan kumar gibi alışkanlıkların kınanması).
- İnsan onurunun korunması (Aile kurumunu tehlikeye atan ve şiddeti destekleyen aktivitelerin yasaklanması).
- Vicdan hürriyetinin korunması (İbadet ve din seçimi özgürlüğü veya tüm dogmaların ve inanç sistemlerinin insana dayatılmasının karşısında olmak).

Kur'an- Kerim ve Sünnet dışında, Fıkıh ilminin diğer asli delilleri sırasıyla, İcma delilleri (Müctehidlerin bir hüküm üzerine hem fikir olması), Kıyas (Bir hüküm ile ilgili kararın, benzer hükümlere benzetilerek verilmesi)delilleridir. İslam hukukunda bir de tâli deliller vardır. Bunlar *Mesâlih-i Mürsele* (hükümün verilmesinin insanlığa bir fayda sağladığı verilmemesinin ise etkide bulunmaması), *İstihân* (müctehidin, bir hükümün verilmesinde kendi görüşünü kullanması), *örf*,

Sedd-i Zerâyi (İslam hukukunda yasaklanmış sonuca götüren vasıtaların yasaklanması), *Şer'u Men Kablena* (İslam öncesi dinlerin getirmiş olduğu hükümler), *Sahabî Kavli*(bir hüküm hakkında Sahabelerin görüş ve düşünceleri), Geçmişte sabit olan bir durumun, -değiştiğine dair delil bulunmadıkça- hali hazırda varlığını koruduğuna hükmedilmesi *İstishâb* 'dır (Şaban, 2012)^{3, 4}.

Yukarıda da açıklandığı gibi İslam Hukuk'unda delillere göre, davranış, tutum ve düşünceler hakkında hüküm verilir, bu hükümler yapılmasının kesinlikle şart olduğu yani *farz* yapılmasının farz kadar kesin çizgilerle belirtilmediği *vacib*, yapılmasının güzel ve hoş olarak belirtildiği *müstehab* veya *mendub*, yapılmasından kesinlikle kaçınılması gereken *haram*, yapılmamasının hoş ve güzel karşılandığı *mekruh* ve yapılması veya yapılmaması serbest olan *mubahtır*.

İslam hukukunun bir diğer önemli konusu İctihad'tır. Dört büyük müçtehidin (İmam-ı Azam Ebu Hanife, İmam-ı Malik bin Enes, İmam-ı Muhammed bin İdris Şafi'i, İmam-ı Ahmed bin Hanbel) ve onları takip eden diğer müçtehidlerin, İslam Hukuku'nun tasnifi içindeki konular üzerinde, delilleri kullanarak, hüküm vermesi olarak tanımlanabilecek olan İctihad bu gün dört büyük İslam ekolünün doğmasına yol açmıştır.

İslamiyet Öncesi Arabistan'ın Ticari Durumu

İslam öncesi ve sonrası Arap yarımadası, kültür, sosyal ve ekonomik çok dinamik bir coğrafyada yer alıyordu. İslamiyet öncesi dönemi Arap toplumu zannedilenin aksine kapalı bir toplum değildir. Eski çağ tarihiyle ilgili elimizde bulunan kayıtlar ve kaynaklardan şurası apaçık kanıtlanmıştır ki, o dönemde Çin, Hindistan ve diğer Doğu ülkeleri ve aynı şekilde, Doğu Afrika'nın ticareti ne kadar Mısır, Suriye, Küçük Asya (Anadolu), Yunanistan ve Roma ile oluyorduydu, hepsi Arabistan yoluyla oluyordu. Bu ticaretin üç ana yolu vardı. Birincisi İran üzerindeki kara ticaret yolu ki, Irak ve Suriye'den geçirdi. İkincisi, Basra Körfezi'nin deniz ticaret yolu ki, bununla tüm ticarî mallar Arabistan'ın doğu kıyılarına iner ve *Devmet-ül Cendel* yahut *Palmyra* üzerinden geçirdi. Üçüncüsü Hint Okyanusu yolu ki, bundan gelen tüm ticarî mallar *Hadre Mevt* ve *Yemen*'den geçirdi (Mevdudi, 2004, s.187).

³ <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/266.pdf>, Erişim Tarihi: 27.02.2014

⁴ <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/767/9722.pdf>, Erişim Tarihi: 27.02.2014

Ticaretin, ruhu ve doğası gereği, Araplar ve yukarıda adı geçen devletlerin mensupları arasında etkileşim vuku buluyordu. Araplar, diğer milletlerin ticaret usullerini öğrenirken, kendi ticaret usullerini öğretiyordu.

Kur'an-ı Kerim ve Sünnetin Ekonomik Boyutları

İslam dini veyahut inanç sistemi bir dünya sistemi olarak kabul edilmeden önce Arap yarımadasında yaşayan Araplar, Cahiliye dönemi adı verilen bir devri yaşamaktaydı. Ekonomik ve ticari hayatta da bu dönemin etkileri görülmekteydi. Kur'an-ı Kerim'in inmeye başlamasıyla cahiliye döneminin etkileri önce yavaş yavaş daha sonra hızlı bir şekilde silinmeye başladı. Aşağıda Kur'an-ı Kerim'in ticari ve ekonomik hayatı düzenleyici kısımlarından örnekler verilmektedir:

- Bir de aranızda mallarınızı haksız sebeplerle yemeyin, insanların mallarından bir kısmını bile bile günah ile yemek için o malları hâkimlere sarkıtmayın (Bakara 2/188).
- Ey iman edenler, öyle kat kat katlayarak faiz yemeyin ve Allah'tan korkun ki, arzunuza ulaşasınız (Âl-i İmrân 3/130).
- Hırsızlık eden erkek ve hırsızlık eden kadının, suçları sabitleşince, yaptıklarının karşılığı ve Allah tarafından kelepçek (caydırıcı bir ceza olmak üzere) ellerini kesin. Allah güçlüdür ve hikmet sahibidir (el-Mâide 5/38) .
- Ey iman edenler, içki, kumar, putlar ve kısmet çekilen zarlar (fal okları), hep şeytan işi, murdar şeylerdir. Onun için siz on(lar)dan kaçının ki yakayı kurtarasınız (el-Mâide 5/90).
- Ölçeği tam ölçün de hak yiyenlerden olmayın (Şuarâ 26/181), ve doğru terazi ile tartın (Şuarâ 26/182).
- İnsanların mallarında artış olsun diye verdiği faiz, Allah katında artmaz; Allah'ın yüzünü dileyerek verdiğiniz zekât ise katlanarak artar (Rûm 30/39).
- Şüphesiz sadaka veren erkek ve kadınların ve Allah'a güzel ödünç (karz-ı hasen) verenlerin, verdikleri kat kat artırılır; bir de onlara pek hoş bir mükâfat vardır (Hadîd 57/18).

Kur'an-ı Kerim'in delillerinin yanı sıra ticaret hayatını düzenleyen Sünnet delilleri de mevcuttur. Bunlardan birkaçı aşağıda sıralanmaktadır:

- Altın altınla, gümüş gümüşle; buğday buğdayla, arpa arpayla, hurma hurmayla, tuz tuzla, misli misline, eşit ölçüde ve peşin mübadele edilmelidir. Sınıflar farklı olursa, peşin olmak şartıyla istediğiniz gibi mübadele edebilirsiniz (Müslim ve Ebû Davud' tan Akt. Özsoy, 2012, s.87).
- Doğru sözlü, dürüst ve güvenilir tüccarlar, peygamberler, sıdıklar ve şehitlerle beraberdir (Tirmizi'den Akt. Aksel, 2011, s.70).
- Şüphesiz Allah, bir topluma, bir şeyin yenilmesini haram kıldığı zaman, onlara bu şeyin satış bedelini de haram kılar (Ebû Dâvûd'tan Akt. Döndüren, 2010, s.67).

İslami Finansın Temel İlkeleri

İslami finans, temel ilkelerini İslam hukukundan almaktadır. İslami finans sistemi içinde faaliyet gösteren ve sistem için kritik öneme sahip, birbirini tamamlayan, farklı yeteneklerde üç tip birim vardır. Bu birimleri oluşturan iş grupları aşağıda belirtilmiştir (Ahmed, 2010, s.309)

- Geleneksel finans ürünlerinde olduğu kadar, dünya genelinde farklı Müslüman toplulukların bu finansal ürünlerin eşlerine olan taleplerine aşikâr olan finansal profesyoneller.
- Temel olarak sekizinci ve ondördüncü yüzyıllar arasında gelişmiş olan İslam hukuku üzerine uzmanlaşmış, finans uzmanlarına klasik yazımlarda var olan ve üzerine geleneksel finans ürünlerine benzer yeni ürünlerin inşa edilebileceği temel finansal kural ve kaidelerin bulunmasında yardımcı olan İslam hukukçuları ve fukaha.
- Her iki gruba da geleneksel finans ürünlerine benzeyen İslami finans ürünlerini yapılandırmada, bu ürünlerin ilgili ve uygulanabilir yasal ve düzenleyici kısıtlarla uyum içinde olmasını sağlanmasında finans profesyonellerine ve İslam hukukçularına destek olan hukuk uzmanları.

İslami finans, bir sistem olarak düşünüldüğünde, aşağıda sıralanan kısıtlara sahiptir. Bu kısıtlar, İslam hukukunun da ekonomik olarak temel kısıtları arasındadır.

Ribâ

İslami finans'ın İslam hukukundan aldığı ilk, en önemli ve en çok üzerinde durulan yasak ya da sistem kısıtı Arapça kaynaklarda ribâ olarak adlandırılan modern ekonomi teorilerinde faiz, tefecilik işlemlerinin neden olduğu para olarak tanımlanabilecek ribâ kavramıdır. Genelde karşılığı “faiz” olarak kabul edilen ribâ kelimesi sözlükte “fazlalık, nema, artma, çoğalma, yükseğe çıkma, serpilip gelişme” gibi anlamlara gelmektedir. Bu nedenle Arapçada tepelere, düz araziye nispetle daha yüksek oluşları sebebiyle “râbiye”, canlıları besleyip büyütme de “terbiye” adı verilir (Bozbaş, 2013, s. 24).

İslam hukukundaki asli delillere göre ribânın her türüsü yasaklanmıştır. Ancak uygulamada müctehidlerin takipçilerine göre (mezheplere göre) çok farklı yorumlar yapılabilmektedir. Ayrıca İslami finans sisteminde riba yerine kar zarar ortaklığı ve riskin paylaşımını esas alan bir düşünce yapısı mevcuttur.

Garar (Garar Satışı)

İslami finans'ın, İslam hukuk'undan aldığı bir diğer kısıt garar satışının yasaklanmasıdır. Garar kelimesinden maksat, satış işleminde şart koşulan niteliğin bulunmama ihtimalidir (Döndüren, 2010, s.128). Sudaki balık, havadaki kuş, denizdeki inci, kaçmış olan köle, bağından boşanmış deve, açılıp görülmeyen bohçadaki elbise, kapalı evdeki yiyecek, henüz doğmamış hayvan yavrusu, henüz meyve vermemiş ağacın meyvesi gibi, fiilen olup olmayacağı henüz kesinlik kazanmayan eşyanın satışı bu gruba girer. Bu durumlarda karşı taraf kolayca aldatılabileceği için bu tip satışlar haram görülmüştür (Aksel, 2011, s. 74,75).

Meysir (Kumar)

İslam hukuku, içinde haksız kazancı barındıran, her türlü kumar türünü ve içinde kumar şüphesi taşıyan her türlü alım satımı yasaklar. İslami finans sisteminin de en önemli kısıtlarından bir tanesi meysir (kumar) şüphesi taşıyan ticaret işleminin yasaklanmasıdır.

İslami finans sistemi içinde, aynı zamanda, toplum ve insan sağlığını tehlikeye sokacak, domuz eti, alkollü içki ve uyuşturucu madde satışı, silah alışı ve

satışı, fuhuş ile ilgili olarak neyin ticaretinin yapılıp neyin ticaretinin yapılmayacağı yönünde açık ve net bir ayırım bulunmaktadır⁵.

Tekafül (İslami sigortacılık)

Geleneksel Sigorta Sisteminin Doğuşu ve Gelişimi

İnsanoğlu yaratılışı gereği doğayla ve kendi doğasıyla mücadele etmek durumundadır. Bu mücadelenin bir sonucu olarak ortaya çıkan sigortacılığın kısa tarihi aşağıdaki gibidir:

Çin'de sigortacılık binlerce yıl öncesine Yangzi Jiang nehrinde yapılan ticaret faaliyetlerine dayanmaktadır. Merkez Çin ve kıyı şehirleri arasındaki bu ticarete, mallarını botlarla taşıyan tüccarlar için korsanlar, akıntılar, çalınma tehlikeleri vardı. Tüccarlar, bu tehlikelerin üstesinden gelebilmek için, bir tehlike meydana geldiğinde, kargo veya taşıma aracındaki kaybı karşılamak üzerine anlaşmışlardı. Her bir tüccar tarafından yüklenen kargo miktarı kadar zararı paylaşmışlardı. Böylelikle, taşıma aracına % 5 oranında kargo yükleyen bir tüccar, kaybın % 5'inden sorumlu olacaktı (Hampton, 1989, s. 105).

Çin'den sonra medeniyetlerin beşiği sayılabilecek bir diğer yer olan Mezopotamya'da da ticari faaliyetler yoğun olarak yaşanıyordu.

Milattan önce 2300 yılları dolaylarında, Babil tüccarlarının, Mezopotamya'nın yoğun çöller kaplı coğrafyasını geçmek için nasıl organize olduklarını ve çok büyük mesafelere bile nasıl gidebildiklerini anlamamızı sağlayacak tarihi tabletler mevcuttur. Bu tabletlerden, Babil kervanlarının, yolculuk esnasında, ölen develerin yerine yenilerinin gelmesini garanti altına almak için birlikte yolculuk etmesi sigortacılığın bir başka ilk formu olarak sayılabildi (Hogue, 1999, s. 25).

Daha sonra, yüce Babil Hükümdarı Hammurabi'nin kanunlarında Darmotha adı verilen, kervan taşıyıcıları arasında kurulan ve meydana gelen her türlü zararı buradan aynî olarak telafi ettikleri bir sandığın kurulmasına yönelik bir sözleşmenin varlığı dikkat çekmektedir (Çalık, 2011). Hindu'lar ise Milattan önce 400 yıllarında kredi anlaşmaları yapmaya başlamışlardır. Bu anlaşmaların içeriği oldukça basit olmasına rağmen, toplumlardaki sigorta düşüncesini geliştirerek sigortacılıkta ilk adımları ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Bu tür

⁵ http://www.fsa.gov.uk/pubs/other/islamic_finance.pdf, Erişim Tarihi:28.02.2014.

kredi anlaşmaları ortaçağda da gelişerek deniz ödöncü ve nakliyat sigortalarının temelini oluşturmuşlardır (Yiğit, 2007, s. 3).

Medeniyetin ve ticaretin Akdeniz'e kaydığı dönemde artan ve karmaşıklaşan ticari ilişkiler sebebiyle, Yunan, Fenike, Rodos, Kartaca, Roma devletlerine mensup tüccarlar arasında çeşitli zamanlarda, çalınma, korsanlık faaliyetleri, denizden gelen tehlikeler nedeniyle sigortacılık faaliyetleri görölmüştür. Akdeniz'de ticaret geliştikçe, sigortacılığın önemi artmıştır. Bilinen ilk ve en eski sigorta poliçesi, 24 Nisan 1384 yılında, Santa Clara adındaki bir gemi için yapılmıştır. İlk kanuni sigorta düzenlemesi 1435 yılında yayımlanan Barcelona fermandır. İtalya Cumhuriyetleri'nde başlayan deniz sigortacılığı daha sonra tüm Avrupa'ya yayılmış, özellikle İngiltere'de büyük gelişim göstermiş, "Lloyd's of London" adlı bilinen en eski sigorta organizasyonunun doğmasına olanak tanımıştır. Başlangıçta deniz ticaretiyle özdeşleşen sigortacılık, daha sonra yangın, yaşam vb alanlarda, bir riskten korunma aracı olarak gelişimini sürdürmüştür (Hogue, 1999; Çalık, 2011; Yiğit, 2007).

Aşağıdaki tabloda, 1720-1900 yılları arasında sigortacılık üzerine yeni geliştirilen ürünler görönmektedir. Tablo 1'e bakıldığında, özellikle sanayi devriminden sonra, İngiltere'de sigortacılık üzerine büyük bir gelişime mevcuttur.

Tablo 1: 1720-1900 Yılları Arasında Geliştirilen Sigortacılık Ürünleri, Geliştiren Ülke ve Yıl

Sigorta tipi	Birleşik Krallık	Almanya	Avusturya	Fransa	Belçika	A.B.D	İsviçre
Nehir taşımacılığı		1765	1768	1838		1849	
Kredi	1820	1856	1837				
Reasürans Anlaşması	1824	1824	1845	1820	1820		
Bağlılık garantisi	1840					1876	
Dolu(afet)	1840	1797	1828	1802		1870	
Hırsızlık	1846	1850	1865			1878	1898
Kişisel kaza	1848	1853	1877			1864	
Seyahat bagajı	1851					1870	
Cam tabak	1852	1861	1867	1829		1874	

Buhar kazanı	1854		1866
Mühendislik	1858		
Kar fırtınası, hortum(afet)		1899	1887 1861
Motor	1872		
Devlet borçları	1875	1882	1829 1861
İşgören borçları	1880	1871	1848
Bisiklet	1883		1890
Paket posta	1883		
Asansör	1888		
Mortgage garantisi	1888		
Lisans	1890		
Ucret kaybı,		1892	1892
Otomobil	1896	1899	
Profesyonel teminat	1896		
Elektrikli tezgâh	1897		
Varlık sahibi teminatı	1897		

Kaynak: Pearson, 1997, s. 239

Tekâfûl (İslami Sigortacılık) Sisteminin Doğuşu

İslam hukukçularına göre, İslami sigortacılık kökenlerini bir İslam ve Arap geleneği olan “Âkile” geleneğinden almaktadır (Maturi, 2013, s. 88-89). “Âkile” geleneğine göre, kasıt taşımayan öldürme ve yaralamalarda suçlu adına diyeti ödemekle yükümlü olan bir topluluk vardır (Köse, 2012, s. 305). Arap yarımadasında İslam öncesi ve sonrası sigortacılık kavramları sadece “Âkile” geleneği ile sınırlı değildir, bu kavramlardan bazıları aşağıda belirtilmektedir (Cheikh, 2013, s. 293).

Diyet, cinayete kurban gitmiş bir kişinin akrabalarına veya bir başkası tarafından yaralanmış kişiye ödenen “kan-parası” şeklindeki tazminattır. Kefalet, bir üçüncü kişinin, sözleşmeye konu olan kişinin performansını garanti altına almasının sözleşmeye dâhil edilmesidir. Kefalet, ticaret yolları üzerindeki

tehlikelerin kurbanlarını desteklemek için kullanılırdı. Muvâlât Akdi, kan davası ve karşılıklı husumete son getiren sözleşmedir. Jualah sözleşmesi, bir işin, belirsizlik içeren önemli bir parçasının tamamlanması karşılığı bir miktarın ödenmesini öngören sözleşmedir. Demen katar el Tarık, seyahat tehlikelerine karşı bir garantidir. Hilf, karşılıklı yardımlaşmayı sağlayan bir tür anlaşmadır. İslam sosyo ekonomik yapısında yer tutan diğer İslami sigortacılık kavramları teavün (karşılıklı yardımlaşma) ve teberru (bağış), riskin toplu olarak ve gönüllü bir biçimde grup katılımcıları tarafından paylaşılmasıdır (Redzuan vd, 2009, s. 194).

Geleneksel sigortacılık, riba, garar satışı ve kumar, kavram ve uygulamalarını içeren bir risk transfer mekanizması iken, bu hususlar, İslami bakış açısına göre yasaklanmıştır. Ancak sigortanın bir gereklilik olması nedeniyle, 1965 yılında Kaire’de Müslüman Ligi Konferansı, 1972 yılında Malezya fetva komitesi, 1985 İslam İşbirliği Örgütü Fıkıh akademisi tarafından geleneksel sigortacılık sistemi yasaklanmış yerine Tekâful sigortacılık sistemi önerilmiştir (Htay ve Salman, 2013).

Tekâful (İslami Sigortacılık)’ün tanımı

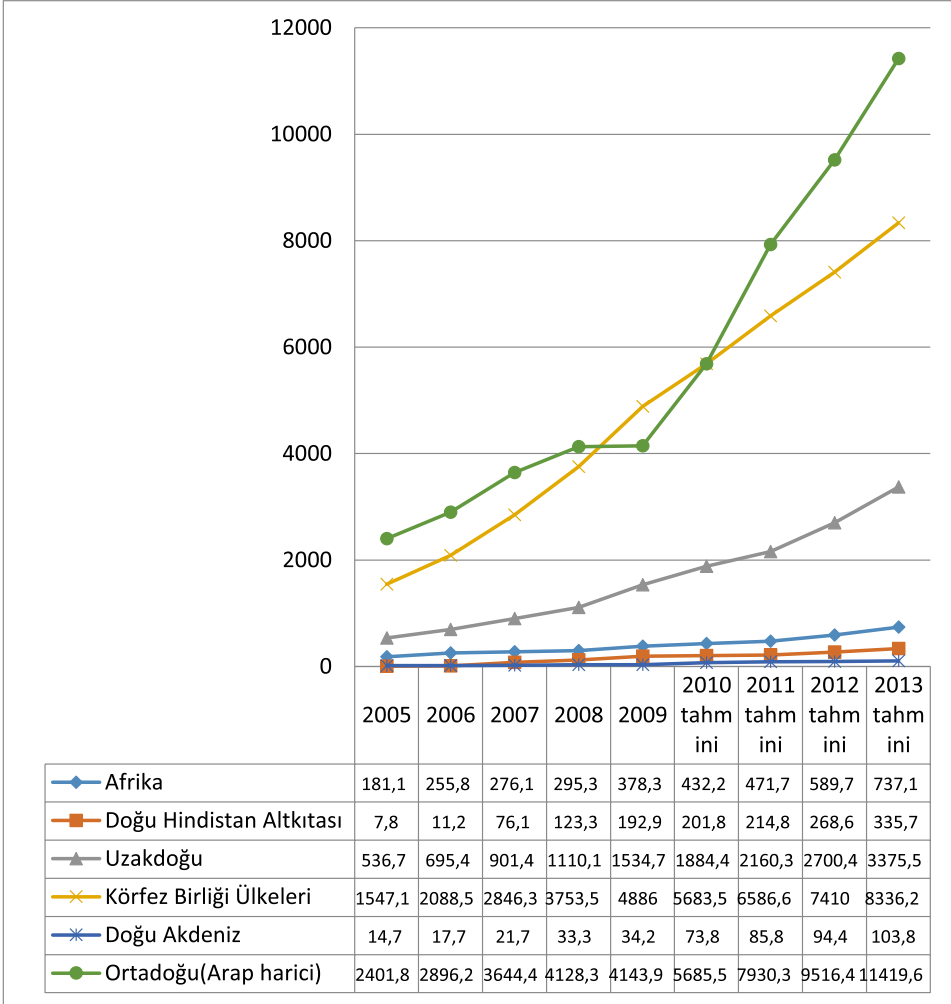
Arapça “kefalet” kelimesinden türeyen bir kelime olan tekâful, en yaygın olarak kullanıldığı ülkelerden biri olan Malezya’da, Tekâful Kanun’u madde-2’ye göre aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

Tekâful, katılımcıların karşılıklı olarak katkıda bulunmak üzerine görüş birliğinde bulunduğu bir amaca uygun olarak, katılımcılara yardım gerekmesi durumunda, ortak finansal yardım ve destek sağlayan ve kardeşlik, birlik ve ortaklaşa desteğe dayalı bir düzenlemedir.

Bir diğer tanıma göre, Tekâful, temel olarak, bir grup katılımcının, daha önce belirtilen bütün kayıp veya yıkımlara karşı, kendilerini ortak bir şekilde garanti altına almalarını sağlayan bir anlaşmadır (Thanasegaran, 2008, s. 145).

Dünya Tekâful (İslami Sigortacılık) Pazarı

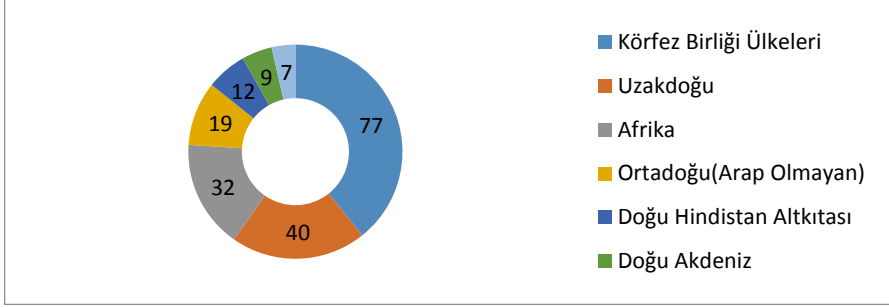
Tekâful (İslami Sigortacılık) Pazarı, 1979 yılında Sudan’da başlayıp daha sonra İslam ülkelerinin büyük çoğunluğunda faaliyet gösteren İslami sigortacılık hizmetlerini kapsamaktadır (Wahab vd., 2007). Aşağıdaki grafikte 2005 yılından itibaren, İslami sigortacılığın bölgesel olarak gelişmesi gösterilmektedir.

Şekil 4: Tekâful (İslami Sigortacılık) Yıllarla ve Bölgeler Bazında Değişimi (Milyon dolar)

Kaynak: <http://www.assaif.org/index.php/Events/2013/15-16-April-2013-Dubai-%22The-8th-Annual-World-Takaful-Conference-WTC-2013-%22/The-Launch-of-the-World-Islamic-Insurance-Directory-2013>, Erişim Tarihi: 17.03.2014.

Aşağıdaki Şekil 5'te 2010 yılında bölge dâhilinde faaliyet gösteren Têkâful (İslami sigortacılık) işletmelerinin sayısı gösterilmektedir.

Şekil 5: 2010 Yılında Dünyada Tekâful (İslami Sigortacılık) Firmalarının Bölgelere Dağılımı

Kaynak:http://www.deloitte.com/assets/Dcom-MiddleEast/Local%20Assets/Documents/Centers/Islamic%20finance/me_fsi_insurance_takaful_0613.pdf
Erişim tarihi: 18.03.2014.

Tekâful (İslami Sigortacılık)'ün uygulanış biçimleri

Tekâful'ün modern finans anlayışında yer tutabilmesi, basit bir yardımlaşma ve ortaklık düşüncesinden, daha sonra açıklanacağı gibi, küresel finans işlemlerinde önemli yer tutan önemli bir araç olarak kabul edilmesi, tekâful yaklaşımlarında taraf olan herkesi kapsayan sistemler dâhilinde açıklanması ile mümkün olmaktadır. Bu zorunluluğa göre ilk olarak geleneksel sigortacılıktan alınmış terimler ile hayat sigortası yani aile tekâfulünün tanımı verilip uygulanış biçimleri gösterilerek diğer tekafül türleri üzerinde durulacaktır.

Aile (Sosyal) Tekâfulü

Aile Tekâfulü, genel sigortacılık anlayışındaki genel yaşam sigortasının yerine uygulanan bir tür tekâfuldür. Aile (Sosyal) Tekâful, genel olarak, koruma, uzun-dönem tasarruf ve bir yatırım aracı olarak aile bütünlüğünü sağlayıcı, katılımcının ölümü halinde finansal desteğin garantisini veren bir planlama şekli ve bir poliçedir (Yazid vd, 2012, s. 117).

Aile Tekâful'ünde, geleneksel hayat sigortaları sisteminde olduğu gibi, sigortalının yaşına, sağlık durumuna, cinsiyetine bakılarak bir prim ödeme sistemi

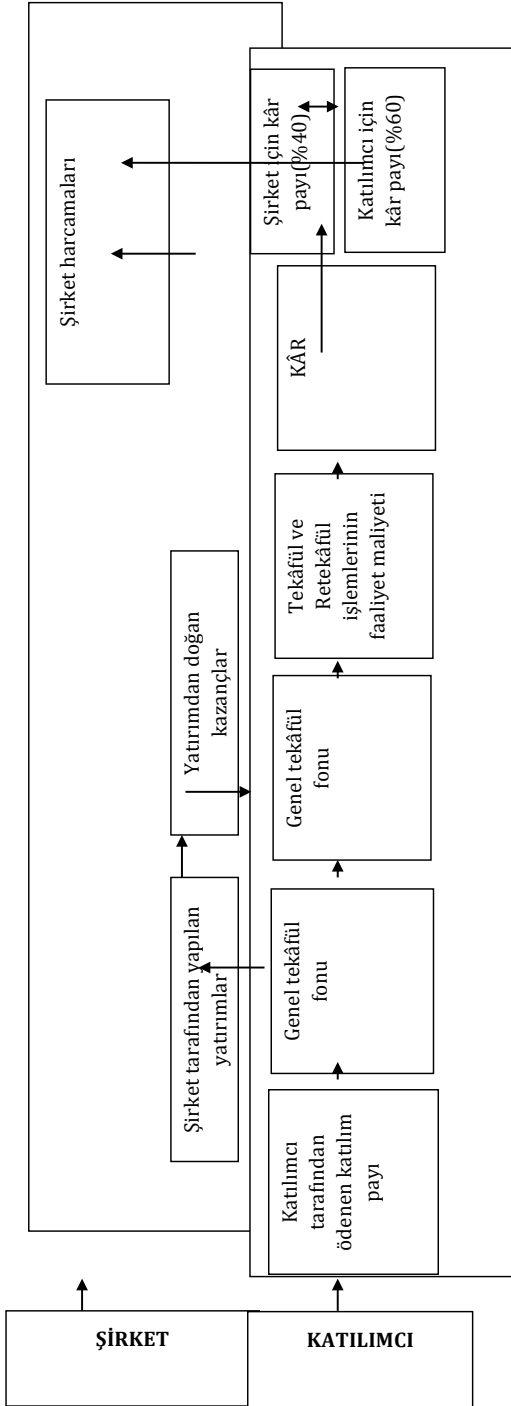
geliştirilir. Aile Tekâfûl'ü aynı zamanda ipotek veren kişinin ödeme yapmadan önce ölümü durumunda ödemeleri güvence almak, çocukların eğitimi için fon üretmek, kilit öneme sahip bir çalışanın ölümüne karşılık şirket çıkarını muhafaza etmek gibi amaçlar içinde kullanılabilir (Maysami ve Kwon, 1999). Aile Tekâfûl'ü çeşitli şekillerde uygulanmaktadır. Uygulamada ve literatürde karşımıza en çok çıkan Aile Tekafülü çeşitleri aşağıda tanımlanmaktadır.

Teberru Sistemine Dayalı Aile Tekafülü

Aile Tekâfûl'ünün en basit şeklidir. Teberru sistemine dayalı Aile Tekafülü aynı zamanda diğer modeller arasında en ideal modeldir. Bu modelde tekafül kazanç- getirmeyen bir aktivite olarak görülür. Katılımcıları arasında birlik, sorumluluk ve kardeşliğe bağlıdır. Bu modelde, bir Tekâfûl fonu oluşturulur. Her katılımcı bu tekafül fonuna gönüllü olarak bir miktar para öder. Katılımcılardan herhangi bir finansal zorlukla karşılaşır, bu katılımcıya ihtiyacı kadar, Tekafül fonuna yapılan ödemelerden ödenir. Tekâfûl şirketi ve katılımcıları ya da poliçe sahipleri, bu işlemlerden herhangi bir kazanç sağlayamazlar. Bu nedenle bu tip bir model Tekâfûl piyasasının büyümesini engeller (Lim vd. , 2010).

Mudarebe Modeli

Bu konseptte göre, temel olarak iki genel katılımcı grup vardır. Bunlardan birisi, sermayeyi sağlayan veya katılımcı (rabb-ül mal), diğeri ise girişimci veya tekafül operatörü (mudarib)dür. Bu iki katılımcı grup joint venture temelinde faaliyette bulunurlar. Yatırımcı ve tekafül şirketi, katılımcının içinden daha önceden tanımlanmış bir yüzdelik kâr alması belirtilen direkt yatırım gelirini dağıtım öncesinde azaltma yapmadan bölüşürler (Wahab, vd., 2007). Aşağıdaki Şekil 6'da mudarebe tekâfûl modelinin nasıl işlediği anlatılmaktadır.

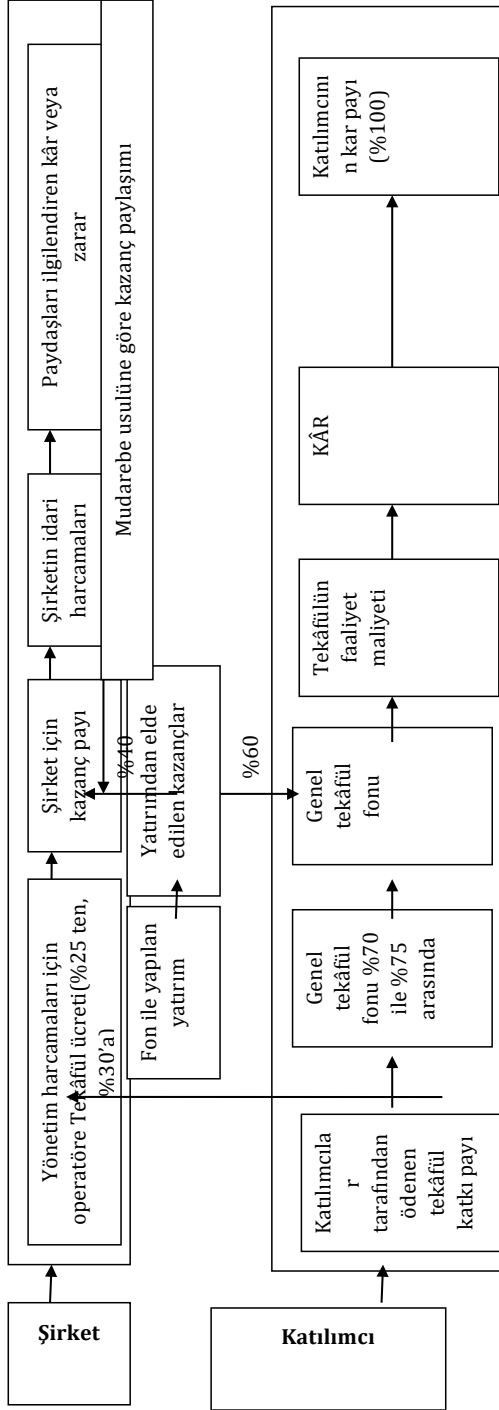
Şekil 5: Mudarebe Tekafül Modeli

Kaynak: Abdulwahab, Lewis ve Hassan, 2007, s.379.

Vekâlet Temelli Tekafül Modeli

Bu çeşit tekafül modelinde, tekâfül operatörü, katılımcının bir vekili gibi hareket eder. Katılımcının ödediği primler, operatörün bilgi, yetenek ve parayı kullanabilme gücüne teslim edilir. Yatırımcı bu primleri ya da katılım paylarını teberru ya da mudarebe usullerinde, İslam'ın belirlediği kural ve yasaklara göre yönetir. Operatör, bütün bu işlemler için, katılımcının ödediği katılım primlerinden ya da katılım paylarından belirli bir yüzdeyi yönetim ve hizmet işlemleri için üzerine alır. İşlemler sonrasında elde edile kârın tamamı katılımcıya aittir. Eğer katılımcının fonu bir kayba uğrarsa, operatör, katılımcının fonuna, fonda gelecekteki kazançları hesaba katarak faizsiz bir kredi sağlar (Wahab, vd. ,2007) ⁶. Aşağıdaki şekilde bu modelin çalışma şekli anlatılmaktadır.

⁶ http://mpr.ub.uni-muenchen.de/22232/1/MPRA_paper_22232.pdf, Erişim Tarihi: 29.03.2014.

Şekil 6: Vekâlet Temelli Tekâful Modeli

Kaynak: Abdulwahab, Lewis ve Hassan, 2007, s.382.

Vekâlet-Vakıf Tekâfül Modeli

Vakıf çok eski bir İslami gelenek olmakla beraber, vakıfların en güçlü kullandığı devlet Osmanlı devletidir. İnsanlar pek çok şey üzerine vakıf kurabileceği gibi bugünkü vakıf modelleri salt para üzerine olarak indirgenmiştir. Bu model altında, operatör ilk olarak gönüllü fonlarından oluşan, vakıf fonu adı verilen bir yardım sandığı oluşturur. Bu sandık operatör tarafından yönetilmektedir. Tekâfül koruması isteyen katılımcılardan alınan teberrular, bu yardım fonunda biriktirilir ve biriktirilen bu teberrular yatırımlar için kullanılır. Bu yatırımlar sonrası oluşan kazançlar yine aynı sandıkta biriktirilir. Katılımcılara bu vakıf fonundan kazançlar dağıtılır. Alışlageldik teknik yedekler dışında, acil durumlar için bir miktar yedek akçe şeklinde fonun vakıf fonunda tutulmasına izin verilir. Vakıf fonu kuralları tazminat ve finansal yardım için ve kazancın katılımcılar ve operatörler arasında paylaşılması temelinde tanımlanır. Alınan teberrular, yatırımlar için kullanılır ve sağlanan kazançlar aynı hesapta, garar tehlikesini ortadan kaldırmak için biriktirilir. Katılımcıların kayıpları, şirket tarafından aynı fondan ödeme yapılarak tazmin edilir. Faaliyet harcamaları yine aynı hesaptan karşılanır⁷.

Aynı zamanda uygulamada karışık modellerde görülmektedir. Burada önemli olan İslami kuralların, fıkıh ilminde yapılan çalışmalar sonucu müctehidlerin eriştiği sonuçların ve İslami finansın temel yasaklarını (riba, maysir, garar vb.) kapsayan yüzyıllardan beridir süregelen prensiplerin, modern sigortacılık, finans, ekonomi bilimine uygulanmasıdır.

Aile Tekâfülü Dışındaki Diğer Tekâfül Türleri

Aynı zamanda motorlu araç, yangın, konut, deprem vb. sigortacılık alanlarında da tekâfül modelleri uygulanmaktadır. Sigortaya konu olan ürün farklı olsa da amaç faizsiz bir şekilde korumak olduğundan, aile sigortasında olduğu gibi çeşitli İslami finansal prensipler (mudarebe, vekâlet, vakıf) bu işlem içinde kullanılabilir.

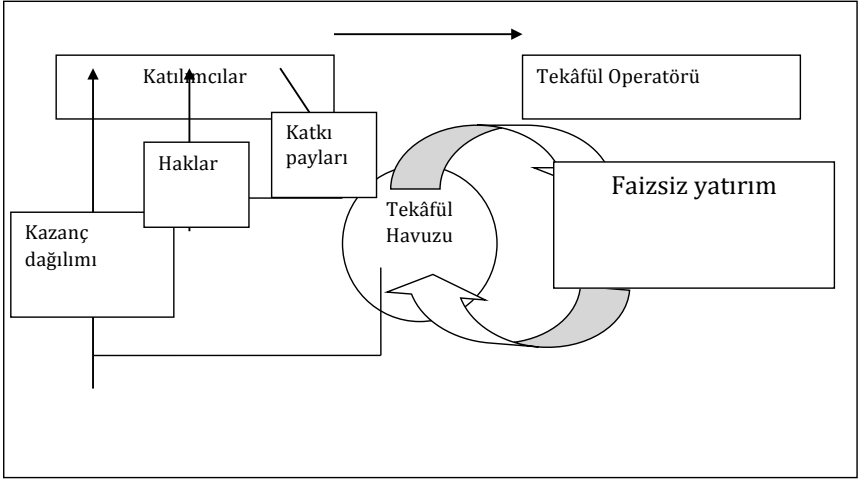
⁷ http://atlas.irit.fr/PIE/VSSST/Actes_VSSST_2010_Toulouse/Atelier%204%20-%20Ethnomediologies/SWARTZ-COETZER.pdf, Erişim tarihi: 29.03.2014.

Retekâfûl işlemleri

Uygulamada retekâfûl işlemleri, reasürans işlemlerinin İslami prensiplere göre yapılmasıdır. Retekâfûl işlemleri, temel olarak müşareke (ortak sermaye yatırımı) prensibine dayalıdır. Bu prensip altında sigortacı ve reasürör önceden belirlenmiş bir oran üzerinde tüm kazançları veya kayıpları paylaşmada ve tüm haklarda ve harcamalarda ortak bir sorumluluğa sahiptir (Kwon, 2007, s. 69).

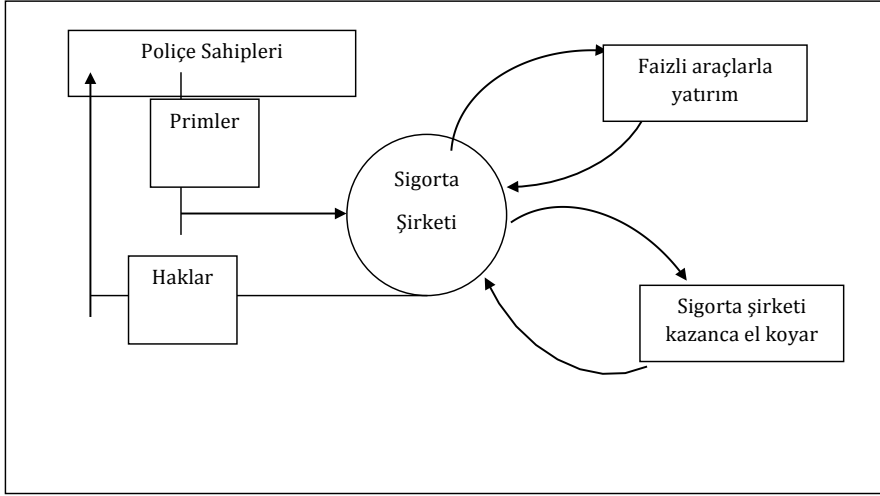
Geleneksel Sigortacılık Sistemi İle Tekâfûl Sisteminin Kıyaslanması

Geleneksel sigortacılık sistemi ile tekâfûl sigortacılık sistemi arasında birçok temel fark olmakla birlikte bu temel farklılıklar kaynağını geldikleri sistemden almaktadır. Aşağıdaki temel şekiller bu farklılıkları ortaya koymaktadır.

Şekil 7: Tekâfûl Sistemi

Kaynak: Khan ve Ahmad, 2011, s. 283.

Şekil 9: Geleneksel Sigortacılık Sistemi

Kaynak: Khan ve Ahmad, 2011, s.283.

Geleneksel sigortacılık sistemi ile Tekâfûl sigortacılık sistemi kıyaslaması esasında İslami finansal sistem ile modern finansal sistemin kıyaslamasıdır. Aşağıdaki tabloya bakıldığında her iki sisteminde özellikleri ve farkları ortaya konulmaktadır.

Tablo 2: Tekâfûl Sistemi ile Geleneksel Sigorta Sisteminin Kıyaslanması

Tekâfûl Sistemi	Geleneksel Sigortacılık Sistemi
Tekâfûl sistemi, karşılıklı dayanışma esaslıdır.	Geleneksel sigorta sistemi, sadece ticari faktörleri esas alır.
Tekâfûl sistemi'nde riba, maysir ve garar yoktur.	Geleneksel sigorta sistemi riba, maysir ve garar içerir.
Katılımcı tarafından ödenen primlerin bir kısmı veya tamamı diğer katılımcıları potansiyel risklere karşı korumak için Tekâfûl fonuna aktarılır.	Geleneksel sigorta şirketlerine ödenen primler beklenen riskler karşılığında kendilerine aittir.

Tekâful şirketleri, mevcut yasaların yanı sıra Şer'i denetlemem kuruluna tabidir.	Geleneksel sigorta şirketleri, sadece mevcut yasalara tabidirler.
Tekâful fonu ile sermayedarların hesapları arasında tam bir ayırım vardır.	Poliçe sahipleri tarafından ödenen primler şirkete gelir kabul edilir ve hissedarlara ödenir.
Tekâful fonundaki herhangi bir fazlalık sadece katılımcılar arasında vekâlet ve mudarebe modellerine göre dağıtılır.	Bütün fazlalıklar ve kârlar sermayedarlara aittir.
Katılımcının bir açığı olması durumunda Tekâful fonunu yöneten Tekâful operatörü (Vekil) katılımcıya faizsiz borç sağlar.	Açık durumunda klasik sigorta şirketleri riskleri üstlenir.
Katılımcıların ve hissedarların birikimleri İslami kurallara uygun yatırımlarda kullanılır.	Yatırımlarda kullanılacak fonların İslami kurallara uygun olması zorunlu değildir.
Tekâful şirketleri, İslami prensiplerle çalışan kendi Reasürans sistemi olarak Retekâful şirketlerine sahiptir.	Geleneksel sigorta şirketlerinde Reasürans şirketlerinin İslami prensiplerle çalışması zorunlu değildir.

Kaynak: Yıldırım, 2014, s.51.

Sonuç

Tekâful sigortacılık sisteminin açıklandığı bu çalışma sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşmak mümkündür.

- Dünya genelinde Müslüman nüfus artmaktadır. Ancak Müslüman nüfusun bilinçlenmesi ve küresel finans sistemine daha aktif olarak katılması yolunda daha çok çalışmaya ihtiyaç vardır.
- İslami Finansal sisteminin özü homoislamicus adı verilen İslami değerleri psikolojik ekonomik karar sistemlerine dâhil edebilen insan olduğu unutulmamalıdır.
- İslami Finansal sistemin alt sistemi olan, Tekâful sistemi'nin, bir mega sistem olan küresel finansal sisteme uyum sağlayabilmesi için gerek ekonomik, gerek fikhî ve gerekse de finansal çalışmalar yapılmalıdır.
- Tekâful modellerinin gerek mudarebe gerek vekâlet ve gerekse diğer modeller için, aynı zamanda Retekâful uygulamalarında sigortacılık hizmeti sunan, bu pazar da hizmet veren işletmeler için yeni ortaklıklara ve iş yapma biçimlerine dönüşebilir.
- Nüfusunun % 99 Müslüman olan bir ülke olan Türkiye'de, Tekâful çalışmalarını eksiksiz olarak yerine getirmek için daha çok altyapı çalışması yapılabilir. Bu alt yapı çalışmaları toplum farkındalığının ve

bilinçlendirilmesinin arttırılması, çalışanların memnuniyeti ve iř tatmininin arttırılması, hizmet sunan firmaların kârlılığını ve sayısını arttırılması olarak 3'lü bir sacayağına oturtturulabilir.

Kaynakça

- Ahmed, A. (2010). Global financial crisis: an Islamic finance perspective. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management, Vol: 3, No: 4, 306-320.*
- Aksel, H. S. (2011). Kur'an ve Sünnet'te ticaret ve faiz kavramları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Aydın, N. ; Başar, M. ; Coşkun, M. (2010).*Finansal Yönetim.*(2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bozbaş, F. (2013). İslam Hukuku'nda Dâru'l -harbde faiz tartışmaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Marmara Üniversitesi.
- Cheikh, B.(2013). Abstract to Islamic insurance(takaful). *Insurance and Risk Management, vol 81(3-4), October-December, 291-304.*
- Çalık, A. (2011). Tekâfül sigorta sistemi ve katılım bankalarında uygulanabilirliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Döndüren, H.(2010). *Delilleriyle Ticaret Ve İktisat İlmihali.* İstanbul: Erkam Yayınları.
- Gait,A. ve Worthington, A. (2008). An empirical survey of individual consumer, business firm and financial institution attitudes towards Islamic methods of finance. *International Journal of Social Economics, Vol: 36, No: 11, 783-808.*
- Hampton, J. J. (1989).Insurance in China. *Society of Chartered Property and Casualty Underwriters, CPCU Journal, 42, 2, 105-111.*
- Hogue, D. R.(1999). Marine insurance. *International Insurance Monitor, 52, 4, 25-29.*
- Htay, Sheila ve Salman, S. A. (2013) Viability of Islamic insurance(takaful) in India: SWOT analysis Approach. *Review of European Studies, Vol:5, No:4, 145-154.*
- <http://www.assaif.org/index.php/Events/2013/15-16-April-2013-Dubai-%22The-8th-Annual-World-Takaful-Conference-WTC-2013-%22/The-Launch-of-the-World-Islamic-Insurance-Directory-2013>, Erişim Tarihi: 17.03.2014.
- http://atlas.irit.fr/PIE/VSSST/Actes_VSSST_2010_Toulouse/Atelier%204%20-%20Ethnomediologies/SWARTZ-COETZER.pdf, Erişim tarihi: 29.03.2014.
- http://www.deloitte.com/assets/Dcom-MiddleEast/Local%20Assets/Documents/Centers/Islamic%20finance/me_fsi_insurance_takaful_0613.pdf, Erişim tarihi, 18.03.2014.
- <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/767/9722.pdf>, Erişim Tarihi: 27.02.2014
- <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/266.pdf>, Erişim Tarihi: 27.02.2014
- http://www.globalreligiousfutures.org/explorer#!/?subtopic=15&chartType=bar&year=2010&data_type=percentage&religious_affiliation=all&destination=to&countries=Worldwide, Erişim Tarihi:24.02.2014
- http://www.fsa.gov.uk/pubs/other/islamic_finance.pdf,Erişim Tarihi:28.02.2014
- http://mpira.ub.uni-muenchen.de/22232/1/MPRA_paper_22232.pdf, Erişim Tarihi: 29.03.2014.

- http://notekhata.com/uploaded_files/1370971260377_IslamicFinance.pdf, Erişim Tarihi: 25.02.2014
- <http://www.pewforum.org/2012/12/18/global-religious-landscape-muslim/>, Erişim Tarihi: 25.02.2014
- <http://www.thecityuk.com/international-trade-policy-and-promotion/sectors/islamic-finance/>, Erişim Tarihi : 25.02.2014
- <http://www.thecityuk.com/research/our-work/reports-list/islamic-finance-2013/>, Erişim Tarihi: 25.02.201
- Lim, J. ; Idris, M. F. ; Carissa, Y. (2010). History, progress and future challenge of Islamic insurance(takaful) in Malaysia. *Oxford Business & Economics Conference Program, St. Hugh's College, Oxford University, Oxford, UK.*
- Khan, M.M. ve Ali, S. (2011). Comparative analysis of Islamic and Prevailing insurance practices. *International Journal of Business and Social Science, Vol:2, No: 10*
- Köse, S.(2012).*İslam Hukukuna Giriş*. İstanbul: Hikmetevi Yayınları.Kwon, W. J. (2007). Islamic principle and takaful insurance: re-evaluation. *Journal of Insurance Regulation, 26(1),53-81.*
- Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali.
Malezya Tekafül Kanunu.
- Maturi, T. C. (2013). Islamic insurance(takaful): Demand and supply in the UK. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management, Vol: 6, No:2, 87-104.*
- Maysami, R. C. Ve Kwon, J. W.(2009) An analysis of Islamic takaful insurance, A cooperative insurance mechanism. *Journal of Insurance Regulation.*
- Mevdudi, S. (2004). *Faiz ve Faizin Sonu*. (Çev: Ahmet Asrar) İstanbul: Hilal yayınları.
- Özsoy, İ.(2012). Fıkıh doktrininde para ve faiz. *Fikhî Açından Finans ve Altın İşlemleri-Tebliğ ve Müzakereler-, İslami İlimler Araştırma Vakfı Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi: 68, 27-28 Nisan 2012, Konya 75-132*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Pearson, R. (1997). Towards an historical model of services innovation: the case of the insurance industry, 1700-1914. *Economic History Review, L, 2, 235-256.*
- Redzuan, H. ; Rahman, A. Z. ; Aidid S.S. (2009). Economic determinants of family takaful consumption: evidence from Malaysia. *International Review of Business Research Paper, Vol:5, No:5, September, 193-211.*
- Şa'ban, Z.(2012). *İslâm Hukuk İminin Esasları(Usûlü'l Fıkh)*. (Çev: İ.K. Dönmez)(17. Baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Thanasegaran, H.(2008). Growth of Islamic insurance (takaful) in Malaysia: a model for the region. *Singapore Journal of Legal Studies 143-164.*

- Wahab, A. R. A. ; Lewis, M. K. ; Hassan M. K. (2007). Islamic takaful: business models, shariah concerns and proposed solutions. *Thunderbird International Business Review*, Vol: 49(3) 371-396.
- Yazid, A. S. ; Arifin, J ; Hussin, M. R. ; Daud, W. N. W. (2012). Determinants of family takaful(Islamic life insurance)demand: a conceptual framework for a Malaysian study. *International Journal of Business and Management*, Vol:7, No:6, 115,127.
- Yıldırım İ. (2014) Tekâfûl(İslami) sigortacılık sisteminin dünyadaki gelişimi ve Türkiye’de uygulanabilirliği. *Organizasyon ve Yönetim bilimleri dergisi*, 6,2, 49-58
- Yıldırım, K. ; Şıklar, İ. ; Bakırtaş, İ. (2009). *Mikro İktisada Giriş*.(7.Baskı). Bursa: Ekin yayınevi.
- Yiğit, E. (2007). Avrupa Birliği ile uyum sürecinde Türk sigorta sektörünün değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Zerkâ, M. A. ve Neccâr, A. M. (2011). *İslâm Düşüncesinde Ekonomi, Banka ve Sigorta* (Çev: H. Karaman)(3. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.

